ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 152 — Субота, 27 новембар 1954

Мики и Шиља као истраживачи

7

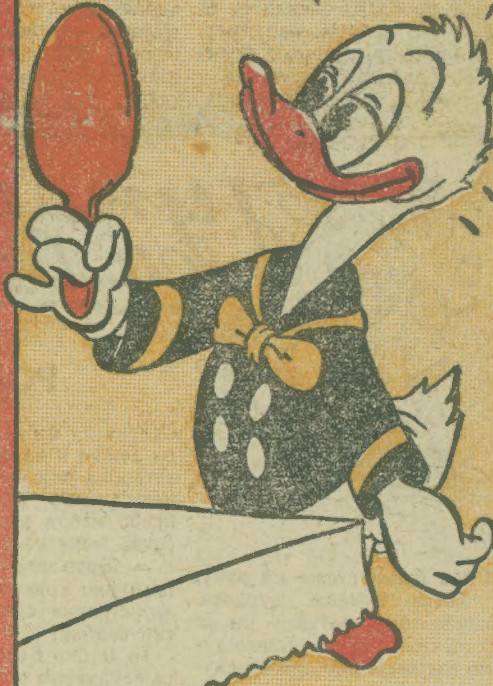

Једна анкета о летећим тањирима

IV

Пошто је крајем године ваздушни простор просто врвео од „летећих тањира“, генерали из Пентагона све више су се загревали за свој задатак да „бране америчко небо“ и тако одлучише да прошире опсег истраге о овим појавама. Све ваздухопловне јединице у земљи добиле су упутства да успоставе своја сопствена обавештајна одељења, која ће испитивати и проверавати сва обавештења о „летећим тањирима“.

Научници који су учествовали у анкети испитивали су подробно све добијене податке, сваки у својој стручној области. Од њихових реферата, који се налазе у архиви Пентагона, навешћемо укратко само оне најкарактеристичније.

У свом реферату, већ поменути др Фитс заступа гледиште да је један од најелементарнијих принципа психологије не сматрати непогрешивим човекова чулна опажања. Пошто је на крају изнео тврђење да се сваки извештај о „летећим тањирима“, уколико се већ унапред не покаже као подвала, може да објасни психолошки, он је ставио под сумњу све податке које су дали „очевици“ о загонетним летећим објектима, чак и оне које је анкетна комисија класификовала као поуздане.

— Како је могућно — пита др Фитс — да неко тврди колико је „летећи тањир“ удаљен кад не зна величину тог предмета? Како је могућно оценити његову брзину а не знати му удаљеност?

Испитивањем других видова овог проблема бавили су се људи као што је, например, др Џорџ Вели, атомски физичар Технолошког института у Масачусетсу, затим аеродинамичари, специјалисти за стратосферска истраживања, електротехнички стручњаци авионских база и други. Овим људима, наравно, више је било стало до физиолошких него до психолошких објашњења непознатих објеката. Притом су они дошли до неких сасвим чудних теорија; например, да су у нашу атмосферу улетеле животиње с неке друге планете. Међутим, никакви подаци у извештајима нису могли ово да потврде. Такође је, после брижљивог испитивања, одбачена и теорија да „летећи тањири“ претстављају „непријатељско ново оружје“.

Један научник је овако формулисао своје мишљење о томе: „Летеће подобности ових објеката такве су да далеко премашују не само садашња достигнућа науке, већ и фантазију писаца утопистичких романа“.

Стручњаци су исто тако одбацили и претпоставку да летећи тањири настају под дејством неких зракова који пролазе кроз ваздух. На крају је одбачена и теорија, врло популарна код лаика, да се ту ради о интерпланетарним летећим машинама које су долетеле у наш ваздушни простор.

По мишљењу научника, интерпланетарни летећи бродови, кад би постојали, морали би да буду тако велики и гломазни да би им било немогућно да у ваздуху изводе онако лаке и еластичне акробације као што то чине „летећи тањири“.

Из реферата које су подносили астрономи види се да они нису испитивали само разноразне комете, метеоре и звезде, већ да су своје будно испитивачко око управили и на наше планетарне суседе. Поред старог питања да ли на Марсу има живих бића, овај проблем поставио је и једно ново: ако на Марсу заиста има живих бића, да ли су она у стању да праве ваздушне бродове за интерпланетарна путовања?

Астрономи су одговорили да у то не верују. Лишени фантазије, они су у погледу „марсоваца“ дошли до прозаичног закључка да је Марс климатски тако суров и неплодан да би евентуална жива бића на њему морала да воде тешку борбу за опстанак и да уопште не би имала времена да праве некакве „туристичке“ летеће бродове, чак и ако би дошли на идеју да потраже коју другу планету, с погоднијом климом него што је њихова.

Па ипак, ни после двогодишњег истраживања анкетна комисија није могла да увери јавност да између неба и земље нема ствари које су необјашњиве. Истина, званичним обустављањем анкете знатно се смањио број оних информација које су се већ при првом испитивању показивале као неозбиљне, али су и даље добијана обавештења која су звучала сасвим уверљиво.

— Не прође ни један месец а да не добијемо саопштења која су таква да заслужују најозбиљније испитивање, — изјавио је капетан Едвард Рупелт, који је у Команди ваздухопловства заузимао положај „официра за ваздушне феномене“. — У највећем броју случајева, додуше, истрага је утврдила да су авиони, балони и метеори погрешно сматрани за „летеће тањире“. Али ипак, један замашан проценат, око двадесет отсто свих случајева, остаје неразјашњен. Нарочито последњих месеци примећиване су неке необичне светлосне и обојене појаве. Ми смо чинили све што је било у нашој моћи да успоставимо неку везу између ових ствари — или их зовите како год хоћете — и да нешто конкретно утврдимо о њима. Ми смо их, например, убележавали у наше карте, да бисмо извидели концентришу ли се на извесним одређеним местима. Водимо и статистике о учесталости њиховог јављања у разна годишња доба, испитујемо да ли се њихови облици и боје могу свести на један заједнички именитељ, чинимо све да утврдимо долећу ли или одлећу у извесном одређеном правцу — и морамо искрено да признамо да ништа конкретно нисмо могли да закључиво...

„Пустињак“

Туљани су сисари из породице перајара. Зубало им је јако развијено и личи на чељусти звери. Познато је да су изврсни пливачи и одлични рониоци. Има их више врста, а једна живи као стални становник у Средоземном Мору, па се виђа и у Јадрану. Туљани су иначе познати као становници обала и усамљених острва северних и јужних ледених мора, где живе у великим чопорима. Туљани који живе у Јадранском Мору имају и разна имена: морски човек, медвед, теле, монах (Monachus abliventer) и средоземни туљан. Морским човеком назван је због тога што му глава у води на први поглед личи на људску, медведом јер има густу длаку, телетом због тога што има глас сличан телету, а монахом јер живи готово увек сам и на усамљеним гребенима, далеко од људских насеља и путева.

Туљани који живе у далеким морима доста су питоми, јер не познају, као ови наши, човека, свог највећег непријатеља. Наш туљан има горко искуство с људима, који су га готово истребили. Веома је опрезан, неповерљив и бојажљив. И он је добар пливач. Тело му има облик вретена, а прекривено је густом смеђом длаком. Плови помоћу стражњих ногу, док предњима крмани. Може нарасти у дужину и до три метра, а достићи тежину од двеста до триста килограма. Храни се рибом, па често поцепа и рибарске мреже да би дошао до уловљене рибе. Једе и мекушце и школьке.

Живот на земљи појавио се пре две и по милијарде година

У разним областима науке врше се замашна испитивања која треба да одговоре кад су се на земљи појавила прва жива бића. Тако су недавно два канадска научника, у рудној жици близу језера Онтарија, открили у црном кремену биљне фосиле: две печурке, две алге и један организам сличан протозои. Старост ових фосила процењена је на две милијарде година.

Но, ово нису најстарији остаци живота на земљи. Професор Единбуршког универзитета Холмс изнео је документовано тврђење да је најстарији сачувани организам једна алга из Билаваја, у Африци, коју је 1935 године пронашао истраживач Макгрегор. На основу радиоактивности извесних састојака нађених у истом рудном лежишту, Холмс је утврдио да је једна од руда, пегматит, стара две милијарде и 640 милиона година. Он из тога изводи закључак да су жива бића вероватно постојала пре 2 милијарде и 600 милиона, а можда и пре 2 милијарде и 700 милиона година.

Јунаци са „Албатроса“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(16)

И сав бесан стеже ми руку, да кости почеше пуцкати. Страшан бол натерао ми је сузе на очи, али сам стегао зубе и издржао ово прво искушење.

— Хоћеш ли одговарати?

— Ја ништа не знам.

— Карамба! Ја само губим време у разговорима с тобом. Кад се будеш нашао у мојој пећини, можда ћеш постати мекши.

Беснило му је било избрисало све трагове извештаченог понашања. Уместо углађеног дон-Мигуела Ечегераја, преда мном је стајао сурови разбојник. Он скочи с камена, забаци огртач на леђа и сипајући псовке грубо ме повуче за собом. Ја сам га једва могао стизати. Моја рука, стегнута као клештима, силно ме је болела. Идући за разбојником, ја сам на сваком кораку гребао колена или о његове мамузе, или о оштро камење.

Спотичући се тако кроз мрак, угледах наједном пламен од ватре, поред које су седели неки људи умотани у плаштеве. Набројао сам шесторицу. Неко од њих узвикну дон-Мигуелово име.

— Ја сам! — одговори он мрзовољно. — Ухватио сам штене. Ево ти га, Антонио, па га одвуци његовом пријатељу.

Од ватре се одвоји једна особа у широком вуненом огртачу и са огромним шеширом на глави, чији је обод спреда био уздигнут.

— Дај га овамо.

Снажна рука шчепа ме за врат и повуче иза ватре, где се црнела нека рупа у стени. Осетих да ми се ноге одвајају од земље и да некуд летим, па затворих очи. А тада падох на нешто меко, што поче да се креће испод мене. Зачуше се сочне морнарске псовке.

— Ђаво вам бабу однео! Што још хоћете са мном? Ах, ви, стрвине сухопутне! Обалски пацови!

То је био Бенов глас. Ја сам се неизмерно обрадовао чувши га да говори.

— Бене, то сам ја...

— Ти? Дим?

— Ја... Бене, како си доспео овамо?

— Мора бити на исти начин као и ти... Ови ноћни јунаци напали су ме с леђа, цела дружина на мене једнога, и везали ме... Ех, Диме, а ја сам мислио да си им ти умакао. Нисам могао да те упозорим, јер су ми они запушили уста као руку пред олују... А ја сам сматрао да је наш јучерашњи сапутник човек од реда... Какво му то злато пада на ум?

Ја погледах око себе. Светлост од ватре допирала је кроз отвор у стени и ја сам могао да видим Бена како лежи на леђима и рапаве стене око њега.

— Чуј, Диме, — проговори морнар после дужег ћутања, — ја сам ти увек био пријатељ и надам се да ћемо и даље пловити под истом заставом. Немој да се снебиваш; ја нисам издајица и шпијун. Кажи ми да ли је истина да смо овамо дошли по благо старог Кројтона.

Сетио сам се да је Бен од једноокол Дирка већ чуо о тајном циљу нашег путовања, али нисам знао како сада да поступим. С једне стране, Беново пријатељство према мени гонило ме је на искреност, а с друге ме је везивао завет да чувам тајну. Био сам јако узбуђен и дуго нисам могао да одговорим на његово питање.

— Бене, — изговорио сам најзад несигурним гласом, — ја много ценим твоје пријатељство, али не могу бити отворен... Бене, молим те да се не љутиш на мене. Ја сам дао реч и без разрешења мога стрица ништа ти не могу рећи... То је, знаш, тајна.

Мора бити да је мој искрен одговор убедио морнара. Он је просто рекао:

— Е, то је онда друга ствар. Кад је тајна, онда, наравно, ништа не смеш рећи. Дао си реч и држи је. Ја бих био подлац кад бих покушавао да сазнам твоју тајну. Ти си добар и честит дечко и ја бих ти радо стегао руку само кад бих могао.

Одједном се пећина осветли светлошћу бакље и на отвору се указа телесина дон-Мигуела. У једној руци држао је смоласту бакљу, док се другом придржавао за стену.

— Здраво, господо! — проговори он потсмешљиво, прилазећи нам. — Дошао сам да мало поразговарамо.

— Разговарај ти с Хромим Дабом, разбојниче! — одговори му на то Бен.

— Ви сте, изгледа, нешто незадовољни, пријатељу, — обрати му се разбојник. — Стрпите се мало. Хајде, пресудите сами да ли сам могао другачије да поступим него што сам поступио. Ухвативши вас, ја сам мислио да ћу добити потребне податке, али их нисам добио. Затим сам поверовао да ће стари Дилов поћи да вас тражи, па да тако и њега заробим, али ми је рачун био погрешан. Мора бити да је нањушио нешто стари Џим, јер малочас стиже гласник од капетана: он ми за вас нуди откуп... и то нимало рђав откуп, ђаво га однео... Нисам веровао да сте ви, мој млади кабалеро, на тако високој цени.

— Треба теби дати вешала место откупа! — срдито му добаци Бен.

— Али, ја још нисам дао потврдан одговор, — седајући на крај стене и палећи цигару продужавао је Шпањолац. — Ја мислим да је капетан Дилов са својим пријатељем открио тајну старог Енглеза и да је злато већ извађено. Признајем да ја и моји момци никако не можемо да се помиримо с тим да неко други овлада овим златом. Сви ми имамо лепе намере и тврдо смо решени да променимо начин живота баш помоћу тога злата. Зато нећемо оклевати ни пред чим што би нам се испречило на путу. Има нас четрдесет одлучних младића и насеобина ће бити наша само ако кренемо на њу... Тако вам је то, пријатељи моји.

Мене прође језа. Разбојник је свој план оцртао потпуно јасно. Он је мирно, са злурадим осмехом, говорио о нападу на наше пријатеље, а ја и Бен нисмо били у стању да им помогнемо, па чак ни да их упозоримо на опасност.

Бен је изручио бујицу погрда у одговор.

— Од твоје банде нико жив неће остати, разбојниче! — викао је он. — Ти још не познаjеш Гро Болтерса и Неустрашивог кад мислиш да ћеш тако лако успети. Јадни, глупи хвалисавче! Њих двојица сами ће растерати ту твоју руљу, а ту су још и стари Џим, Мартин и десетина слугу.

Матроз је дуго сипао бујицу најстрашнијих поруга, док је Шпањолац, немарно се осмехујући, пушио цигару. Најзад, Бен ућута да предахне.

— Јесте ли завршили, пријатељу? — упита дон Мигуел. — Сад да кажем и ја коју реч. Ви не знате за моје витешке успехе, а то ми је јако жао. Ја сам, разуме се, могао оставити да вас опљачкам кад се будете враћали у Валпараизо, али моји људи неће никакво одлагање. Идуће ноћи ви ћете видети прави ватромет... Тек онда ћеш ми ти платити сопственим језиком за ове своје речи!

И разбојник, кикоћући се, оде. Према томе како се несигурно придржавао за стену излазећи из пећине, закључио сам да је био пијан.

— Бене, шта ће бити с нама и нашим пријатељима? — упитах са стрепњом.

— Ништа добро, Диме. Ђаво однео наш лов... Ех, да ми је да се ослободим веза на рукама!

VIII

Утучен свим оним што сам тога дана доживео, ја нисам готово ни слушао шта ми је Бен говорио. А он ми је шапатом саопштавао план бекства.

— Диме, то је добро што су ти руке слободне. Ја ћу још мало причекати, док се ове скитнице умире, па ћемо одвезати конопац и видети шта можемо да урадимо. Два одважна човека са слободним рукама могу чуда да почине.

Ове су ми речи повратиле наду и умириле ме. Разбојници су се окупљали да нападну на насеобину идуће ноћи, што значи да смо имали на располагању целу ноћ и сутрашњи дан да тражимо средство за спасавање. То је ипак била нека утеха.

Одозго су у пећину допирали весели гласови разбојника. Неко је свирао на мандолини и певао промуклим гласом. Смех, гласни узвици и звек новца говорили су да поред ватре царује весеље. Одједном се зачу звук који је личио на пуцањ, али нам је котрљање стакла говорило да су то разбили боцу о камен.

— Они пију, — примети Бен. — То је добро.

После неког времена ушла су два Чилеанца у пећину. Они су нам донели комад печења од антилопе, хлеб и боцу од иловаче пуну црног вина. Оставивши то на под пећине, пажљиво су загледали у везе којима су биле спутане Бенове руке и ноге. На мене нису обраћали никакву пажњу; ја сам за њих био потпуно ништавило.

Чилеанци су били несигурни на ногама и бакља једнога од њих описивала је чудне фигуре. Причајући нешто на свом наречју, они су изашли из пећине, придржавајући један другога.

— Охо! — рече задовољно Бен. — Ако су се сви накитили као ова двојица онда наш посао неће бити тежак.

Обојица смо били и гладни и жедни. Цео дан ништа нисмо метнули у уста.

— Да једемо, Диме, — рече морнар. — Ти ме мораш хранити. Треба да се добро поткрепимо, јер ко зна колико се треба још помучити.

(Наставиће се)

ИСКРЕ ИЗ КАМЕНА

Били су врели јулски дани 1915 године, али на херцеговачкој планини Хргуду, више Стоца, високој преко хиљаду метара изнад мора, владала је пролећна свежина. Радост се огледала у свакоме кутку природе; али је у људским душама владао немир. Огромна аустроугарска ратна машина покренула је велике армије противу Србије и позвала у бој све одреда, па и децу од четрнаест година. Међу позванима налазио се и Ђорђе Вулић, сељак са Хргуда. Али, ни он, као ни многи други, није хтео за то ни да чује. Неки његови другови кренули су преко планинских врлети да би допрли до српске војске, а он је с двојицом другова остао на дому. Једнога дана сеоски кнез Радоје Драговић добије позив да се хитно јави у столачку жандармериску станицу. Разговор између њега и вакмајстора био је кратак:

— Ти знаш наредбу! Ко се не одазове војном позиву, иде пред преки суд. Где су они што су позвани? — рекао је вакмајстор.

— Не знам, — одговорио је мирно кнез Радоје.

— Иди и реци им да се одмах јаве, иначе и тебе и њих чека смрт.

Тиме је разговор био завршен.

По повратку у село, Радоје је свратио код једног пријатеља и испричао му шта се десило.

— А знаш ли где су се сакрили? — питао је пријатељ.

— Знам...

— Па хоћеш ли пријавити?

— Не! — одговорио је одлучно кнез.

Дани су пролазили, а кнез у варош није силазио. Међутим, једнога дана, у глухо доба, на Хргуду је освануо одред жандарма и шуцкора. Као побеснели вукови упали су у кнежеву кућу, везали га, а затим кренули кући Ђорђа Вулића, кога су нашли на тавану у једном кошу. Дошао је био до сестре да преноћи и да однесе хране својим друговима с којима се скривао у једној пећини. И њега су оковали, па му строгим гласом наредили да им покаже где се његови другови налазе. Радоје и Ђорђе, везани у ланце, кренули су пред одредом преко оштрог камења. Жандарми су непрестано питали Ђорђа где се налазе његови другови, а он им је стално одговарао да ће им показати. Наједном су се пред њима указале високе стене које су се окомито спуштале у дубоку долину. У средини стена зјапио је таман отвор пећине, до кога је водила козја стаза која је вијугала између високих стена.

— Ево, сад ћу вам показати, — рекао је Ђорђе и стао на руб стене изнад самог амбиса. Наједном се његово снажно тело извило и винуло у провалију. Жандарми су од страха испустили ланце. Тренутак иза тога долином је одјекнуо поклич Ђорђа Вулића у часу кад је падао поред пећине:

— Збогом, браћо, спасавајте се...

Затим је одјекнуо туп пад његова тела и звека ланаца далеко доле у амбису. Његова два друга, чим су чули његов глас, одмах су се досетили и зачас су ишчезли између стена. За њима су одјекнули пуцњи, али су се сва зрна одбила од камења.

Збуњени жандарми повели су кнеза у Столац где му је одржано суђење. Осуђен је на смрт стрељањем. Пресуду је мирно саслушао. На лицу му се просто огледала радост што је и он придонео својом жртвом општој борби за слободу. Иза себе остављао је жену и двоје деце, али га то није нагнало да изда своје другове.

Ето, тако су завршили своје животе Радоје Драговић и Ђорђе Вулић. То су били сељаци оскудна имања, али снажна духа. Пловили су у мору народних предања. Било их је свакојаких; нека су их заносила, као песме, и била им једина лектира на оскудном херцеговачком камену, а друга су им као неумитни закон проповедала љубав према својој земљи и њеној слободи. Како су га они осећали, то је тешко описати, али како су га извршавали — то су показали својим делом. То су биле две жарке искре у херцеговачком камену станцу.

Пре 120 година...

После ослобођења Србије у 19 веку трговина је узела доста велик замах. У варошима се повећао број пијаца и вашара. Ту су сељаци доносили своје сировине на продају, а у села носили со, прерађевине од гвожђа, зејтин, памук, чешљеве и друге потребне ствари. Обичан свет задовољавао се оним што се могло добити у непосредној близини. Стеаринске свеће и многи други предмети били су непознати чак и у Београду. Јело се дрвеним кашикама, спавало на поду, а под главом су били јастуци напуњени сламом. Овако скроман живот чинио је да је извоз из Србије био непрестано већи од увоза, за који један странац који је 1829 године посетио Србију вели да је никакав. Уколико је нешто и увожено, то су обично чинили страни трговци, који су са својом робом долазили у Србију. Главни увозни артикал била је со, која је доношена из Румуније, а нешто и из Аустрије. Колонијална роба, нарочито шећер, добијана је преко Трста.

Walt Disney's
ПЕТРУШКА и ВУК
ПРЕМА ...УЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
С ПЛОВКОМ СОЊОМ ВЕРОВАТНО ЈЕ ВЕЋ СВРШЕНО. САДА ЈЕ ВЕЛИКИ ВУК ОБРАТИО ПАЖЊУ НА УПЛАШЕНИ ТРИО НА ДРВЕТУ...
С...САДА ЋЕ СЕ УСТРЕМИТИ НА Н...НАС!
НЕ МОЖЕМО СЕДЕТИ ОВДЕ И СМРЗАВАТИ СЕ! МОРАМО НЕШТО УЧИНИТИ!
С КОНОПЦЕМ КАО ЈЕДИНИМ ОРУЖЈЕМ, ТРИ ПРОГОЊЕНА ЛОВЦА СКОВАЛИ СУ СМЕО ПЛАН...
САША, ПРВО ЋЕШ ТИ...ПШ.. ПШ... ОНДА ЋЕШ ТИ, ВАЊА...ПШ.. ПШ...А ОНДА ЋУ ЈА ПШ...ПШ...
ВЕЛИКИ ВУК ИЗНЕНАЂЕНО ЈЕ ЗАТРЕПТАО ОЧИМА КАДА ЈЕ ХРАБРА ПТИЧИЦА ПОЛЕТЕЛА ПРЕМА ЊЕМУ...
УДЕСИЋУ ЈА ТЕБЕ, ВУЧИНО!
ПРИЂИ САМО КОРАЧИЋ ПА ЋУ ТЕ..!
ЗИПП
ШКЉОЦ!
УЛОВИЛИ СМО ГА!
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Кад је код нас подне...

У осамнаестом веку руски Козаци кренули су на исток, прешли Берингов Мореуз и заузели Аљаску. Али, тамо су нашли Енглезе-досељенике, који су дошли на Аљаску препловивши Атлантски Океан од истока према западу. Путујући, и Руси и Енглези бележили су у својим дневницима протекле дане. Међутим, кад су се срели, Руси су рекли Енглезима да је недеља, а ови су тврдили да је субота. Имали су и једни и други право: за Русе је заиста била недеља, а за Енглезе субота.

Нешто слично догодило се и преживелим члановима Магеланове експедиције кад су 6 септембра 1522 године упловили у луку Сан Лукар де Барамеда. Сам Магелан погинуо је у току путовања, а чланови његове експедиције обишли су свет. Када су се усидрили у Сан Лукару, морнари су мислили да је петак, али су им мештани рекли да је четвртак. И они су били обишли земљу крећући се од истока према западу.

Ето, то су два примера из историје, а из практичног живота знамо да кад је код нас подне, на другом месту је један час после подне, негде осам увече, а негде десет сати изјутра. Овде ћемо навести неколико примера. Кад је у нашој земљи 12 сати, онда је у Белгији 11, Француској 11, Великој Британији 11, Шпанији 11, Данској 12, Италији 12, Мађарској 12, Шведској 12, Швајцарској 12, Бугарској 13, Турској 13, Азорским Острвима 9, Алжиру 11, Мароку 11, Египту 13, Источној Африци 14, у Мексику 5, Салвадору 5, Панами 6, Аргентини 7, Уругвају 7,30, на Цејлону 16,30, у Индији 16,30, Кини 19, Кореји 20, Јапану 20, Новом Јужном Велсу 21, у Западној Аустралији 19, у Јужној Аустралији 20,30 итд.

Ево због чега се то дешава. На разним тачкама земље у једном истом тренутку часовник показује различито време. Кад је у Београду 12 часова, онда је 12 часова у свим местима која се налазе на меридијану на коме се налази Београд. Међутим, на местима која су источније од Београда подне је већ било, јер се Земља обрће са запада на исток, те су та места прошла раније испод Сунца. Земља изврши пуно окретање око саме себе, тј. пређе 360 степени, за 24 часа. Према томе, она се за један час обрне за 15 степени. То значи да је место које се налази 15 степени источније од Београда прошло испод Сунца тачно пре један час. Тако, кад је у Београду 12 часова — подне, онда је у месту које се налази 15 степени источније један час после подне. Ако се иде према западу, онда се дешава обрнуто.

Брзина ветрова

Ветрова има различитих и сви се они крећу неједнаком брзином. Овде ћемо навести примере колико поједини ветрови пређу у једној секунди: 1) лак поветарац пређе у једној секунди 0,4 метра; 2) лакши ветар 2 метра; 3) слабији ветар — 4; 4) умерен ветар — 6,3; 5) снажнији ветар око 9; 6) јачи ветар—11,7; 7) врло јак ветар 14,9; 8) силовит ветар 18,7; 9) олуја 22,9; 10) јача олуја 27,6; 11) тешка олуја 33,4 и 12) оркан 40 метара.

ШТА ЈЕ МИТОЛОГИЈА?

Митологија је назив за многобожачке религије. Заправо, то је учење о боговима и херојима, нарочито о онима из Старог века. Позната је грчко-римска митологија, затим германска и словенска. Реч мит у литерарном смислу означава бајку, затим приповетку о догађајима из живота натприродних и божанских бића, у којој се она спуштају на земљу, где живе и раде као људи, с којима се често друже и заједно с њима изводе многе чудновате и јуначке подвиге. Најлепше примере мита имамо у старој, нарочито грчкој митологији.

САКАЈАВЕА, жена-птица

Почетком пролећа 1804 године, по жељи претседника Џеферсона, кренула су из Сен Луиса два истраживача да испитају тада још непознате пределе у сливу реке Колумбије и да проуче живот Индијанаца. Септембра 1806, после многих тешкоћа и опасности, експедиција Луиса и Кларка — под тим именом ушло је ово путовање у историју — вратила се у Сен Луис. За време овог напорног путовања пуног опасности, водич им је била Индијанка Сакајавеа, жена њиховог тумача, Канађанина француског порекла. Сакајавеа је била једина жена у овој експедицији и без њене помоћи Луис и Кларк вероватно не би ни успели у своме подухвату.

Стадо буфала је кренуло! Спремите се! Покрет! — зачуше се повици. Далеко у прерији, два јахача махали су својим огртачима, дајући знак осталим саплеменицима да „спакују" своје село и крену за њима. Јер, живот Шошона-Индијанаца, становника прерије, био је тесно везан с кретањем буфала, тих великих ружних животиња. Буфало — то је била и храна, и кожа за одело и обућу.

— Ходи, птичице моја, — рече Сакајавеина мајка подижући на коња дрвену колевку обложену меком кожом. Док су мушкарци журно прикупљали растурене коње, а жене склапале колибе начињене од бивољих кожа, девојчица светлих очију вирила је, као радознало птиче, из своје колевке.

Било је потребно свега неколико минута да се колибе, начињене од дрвених мотки и кожних покривача, склопе и натоваре на коње. А преко њих журно су набацане коже дивљачи и неколико лонаца — сва имовина једне индијанске породице. На једном, тако натовареном, коњу седео је Камеахваит, мали Сакајавеин брат. Цело село је кренуло.

На челу поворке јахао је поглавица племена, Сакајавеин отац. У једном рогу од буфала носио је мало жара запретаног у пепео. На новом станишту треба прво запалити ватру. А где ће се поворка зауставити, нико није могао да зна. Да ли ће се нове ватре запалити у некој прерији, на висоравни или у подножју какве планине, зависило је од стада буфала. Где се они зауставе, зауставиће се и Шошони.

Такав је био Сакајавеин живот. Ветрови, планине, изненадни покрети, дани кад меса има у изобиљу, месеци гладовања и — рад без одмора. Коже су морале бити очишћене и уштављене, а месо је требало сушити на диму. Спокојства и починка никад није било, јер су стада буфала вечно у покрету.

Још пре но што је навршила десет година, Сакајавеа се држала на коњу као какав стари ратник. Кад се племе селило с једног места на друго, она би, јашући упоредо с братом, задивљено гледала у далеке плавичасте планине.

— Волела бих да сам птица, — говорила му је. — Тада бих могла да видим све. Шта лежи са оне стране планина? Куд теку реке? Где је крај прерије?

Једног дана, кад је, после доброг лова, цело село било заузето спремањем меса за сушење, Сакајавеин брат, трчећи према свом коњу, повикао је:

— Бежите! Бежите!

У истом тренутку заорили су се ратни покличи Минетари-Индијанаца. Изненадни напад збунио је Шошоне. У окршају који је настао, један од нападача довратио је Сакајавеу за дугу црну косу и дигао је на свог коња. И док се он удаљавао у трку, она је видела како се, опкољен непријатељима, њен брат Камеахваит очајнички бори.

Кад су се Минетари вратили у своје село, предали су Сакајавеу женама.

— Узмите је да вам ради. Она је ваша.

Мада је заробљена девојка морала да ради од јутра до мрака, с њом нису лоше поступали. Жене из племена Минетари показале су јој како се обрађује земља и сеје кукуруз и поврће. Први пут у животу видела је мала Индијанка поља засејана кукурузом и зелене повртњаке.

— А моја сабраћа знају само да беру дивље плодове, — размишљала је она док је заоштреном лопатицом од бивола копала земљу.

Куће Минетари-Индијанаца, нису биле купасте колибе од коже, већ велике зграде од набоја, с крововима у облику купола. Минетари нису били номади и њихов живот није зависио од лова.

Сакајавеа је имала седамнаест година кад је у село Минетари - Индијанаца дошао канадски трговац Тусан Шарбоно. Сакајавеа је постала његова жена.

Није протекло ни неколико месеци, кад је Шарбоно запитао Сакајавеу:

— Знаш ли још да говориш свој језик?

— Ох! Да. Нисам га заборавила.

— А да ли се још сећаш родне земље?

— Треба само да затворим очи па да видим облаке и звезде изнад ње, наше планине и реке, и стазе којима моја браћа гоне дивља стада.

Тада јој је Шарбоно испричао да далеко на истоку живи пуно белих људи и да су двојица од њих, Луис и Кларк, пошли да испитају област између реке Мисури и великог Запада. Они ће презимети у једном индијанском селу, а упролеће намеравају да пођу даље. Да ли би Сакајавеа могла да им послужи као водич? Бели људи би за то добро платили.

У фебруару Сакајавеа је добила сина. А у априлу, кад се лед на рекама отопио, експедиција је кренула на пут. Са сином на леђима, Сакајавеа је заузела место у првом чамцу. Иза њега, кренуо је још један велики чамац и шест каноа.

Дани и километри низали су се један за другим. Путовање је у почетку протицало без тешкоћа. Хране је било довољно, а људи још нису били заморени. Чамци су лагано пловили уз реку. Али, уколико је циљ бивао ближи, тешкоће су постајале све веће. Или би се тешко натоварени чамци насукали на какав спруд, или би понестало хране. Сакајавеа је била од неоцењиве помоћи. Она је говорила белим људима који су плодови отровни а који не, указивала им на траг дивљачи, показивала им пут.

Најзад, експедиција је стигла на место где се река дели у три рукавца. Сакајавеа је знала да је завичај близу. Ниједан бели човек није до тада тако дубоко зашао у земљу индијанских номада. Да ли ће Шошони препознати своју давно несталу саплеменицу и да ли ће хтети да саслушају њене речи? — питали су се истраживачи.

Кад су се испели на врх једног брежуљка, Сакајавеа је ускликнула од радости. У долини се налазио логор Шошона. Група Индијанаца, с поглавицом на челу, чекала је приближавање странаца. Изненада, Сакајавеа је потрчала и пребацила свој огратач преко поглавичиних рамена.

— Одрасли смо под истим огртачем, — узвикнула је она на свом матерњем језику. — Ох, Камеахваите, брате мој. Зар се више не сећаш Сакајавее?

Окупљени Шошони гледали су је зачуђено.

— Па то је она, „Изгубљена", — зачуше се повици.

Све до краја августа остала је експедиција код Шошона. А кад су бели људи кренули доље на запад, Сакајавеа је, са сином на леђима, пошла с њима.

Био је ведар новембарски дан кад је угледала Тихи Океан. Високо је подигла свог малог сина да и он види огромне таласе који су се разбијали о обалу. Њен сан био је испуњен. Индијанка Сакајавеа, жена-птица, била је прва жена која је прешла Велике Планине.

Мој пријатељ карибу

Ово је прича једног риболовца-аматера са Аљаске.

— Имао сам два слободна дана, те сам решио да одем на Салмон Лејк, да пецам. Пошао сам мотоциклом из Номеа, уским, кривудавим и готово пустим путем који води до језера. Тридесетак километара далеко од града угледао сам

једног карибуа (северног јелена), како се мучи да ослободи своје рогове из сплета старе телефонске жице. По јако утабаном земљишта видело се да је карибу већ неколико дана био „заробљеник". Кад сам, сишавши с мотоцикла, пошао према њему, стао је узнемирено и љутито да скаче и трза главом. Али, већ после неколико тренутака, умирен мојим гласом, он је допустио да му се приближим и да покушам да га ослободим. Тепао сам му све време док сам одмотавао замршену жицу, а с времена на време ставио бих руку на његово дрхтаво тело. Најзад, карибу је био слободан. Сео сам на свој мотоцикл и наставио пут. Возио сам отприлике још један километар, а онда се зауставио и пошао пешице према језеру. Изненада, зачух неку буку иза леђа. Окретох се уплашено и угледах — „мог" карибуа. Дрхтао је док сам му се приближавао, але се није помакао с места. Помиловах га по челу и пођох даље.

Осам километара, тј. све до језера, трчкао је он за мном као пудлица. Сваких десетак-петнаест метара он би ме сустигао и пружио главу, као да тражи да га помилујем.

Читав тај дан и сутрадан до подне карибу се није одвајао од мене. Лутали смо обалом језера, заустављали се, и док бих ја седео с пецаљком у руци он је лежао крај мене. Кад смо се вратили на друм, где је стајао мој мотоцикл, рекао сам једно од најчуднијих и најтужнијих „збогом" у свом животу.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

АЛЕА ЈАКТА ЕСТ

„Алеа јакта ест" је стара латинска пословица и значи: Коцка је пала. Она је постала на овај начин. У горњој Италији код Равене, мала река Рубикон, данас Писатело, претстављала је некад границу између Италије и горње Галије. Чувена је по Цезаровом преласку преко ње, што је био знак за почетак грађанског рата. Отуда потиче и израз: прећи Рубикон, што значи крочити последњим, одлучним кораком, после кога нема враћања. Прича се да је Цезар прелазећи Рубикон узвикнуо: „Алеа јакта ест."

ШТА ЈЕ ФАЛАНСТЕР?

Фаланстер је заједнички дом и радионица за једну фалангу, тј. за задругу од 400 радничких породица, по систему француског социјалисте утописте Шарла Фурјеа (1772 до 1837).

КАКО ЈЕ ПОСТАЛО ИМЕ РАГЛАН?

Раглан је енглеска реч, а означава дуг спортски или кишни мушки горњи капут (мантил), код кога рукави нису ушивени у раменима, него иду од саме јаке. Тај капут добио је име по команданту енглеске војске у Кримском рату лорду Раглану.

ОКСАЛНА КИСЕЛИНА

Оксална киселина је отровна киселина која настаје оксидацијом многих органских једињења. Данас се добија од целулозе и служи у фарбарству и за вађење мрља од мастила ,за чишћење метала итд.

ПЕХЛЕВИ

Пехлеви је назив за персиски језик у доба Сасанида, којим су претежно говорили западни Персијанци. То је мешавина персиског и семитског језика, у којој је преовлађивала персиска граматика.

ФОСФОРНА БРОНЗА

Фосфорна бронза је легура (слитина) бакра, калаја и фосфора. Служи за израду делова ватреног оружја, затим накита, отпорних машинских делова итд.

Из историје сунцокрета

У ископинама насеља преисториских Индијанаца у Кентакију нађени су семе и делови главе сунцокрета. Према тим остацима, изгледа да су биљке које су гајили Индијанци биле само нешто мало мање од данашњих. Утврђено је да су Индијанци још у то време употребљавали семе сунцокрета за исхрану.

Откако се зна за њих па све до сада, гаје Хопи-Индијанци у Аризони сунцокрет са црвеним семеном. Семе им служи као храна, а такође и за добијање црвене боје, којом боје корпе.

Пре открића у Кентакију и Аризони, сматрало се да су Перу и Мексико земље у којима је припитомљен сунцокрет. Према једној теорији, почели су Перуанци још дуго пре Инка да гаје сунцокрет и да га ђубре гуаном, ђубривом које се налази у неким крајевима Јужне Америке. Према другој теорији, сунцокрет су први почели да гаје Мексиканци, који су добијали крупне цветове на тај начин што су биљке садили густо, тако да су се по два цвета спајала у један.

Како су преисториски Индијанци дошли до сунцокрета с великим цветом, ми данас не знамо. Врло је вероватно да се некад случајно појавио велики цвет и да су Индијанци, сматрајући то за натприродан знак, почели да гаје само ту врсту. Могућно је, такође, да су они одабирали биљке с крупнијим цветом из чисто практичних разлога.

У Европу је сунцокрет пренет у шеснаестом веку и га-

јио се искључиво као украсна биљка. Тек у 19 веку почело је добијање зејтина из сунцокретовог семена и у том циљу засејавање великих површина овом биљком. Постоје и данас врсте сунцокрета које служе само за украс и гаје се у парковима и баштама. Сунцокрет је амблем америчке савезне државе Канзас.

ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ

ПИГМЕЈ И СЛОН

Прави људи" — то је име којим Пигмеји из Белгиског Конга називају своје господаре, Црнце нормалне величине. Јер, Пигмеји су и данас, као што су то били одвајкада, робови. Сваки од њих припада неком Црнцу, „правом човеку". Тешко би било чак и замислити да су им Пигмеји дали ово ласкаво име због њихове добродушности и човечног поступања према робовима. Оно је само доказ да су афрички патуљци свесни „неправде" коју је природа учинила створивши их малим, много мањим од „правих људи".

Док су остали Црнци грађани Белгиског Конга, Пигмеји то нису. Они су својина „правих људи", којима месом дивљачи морају да плаћају данак. Иако живе искључиво од лова, они не смеју да имају пушке. Копље, лук и стреле — то је једино оружје дозвољено Пигмејима.

Али, бој бије срце у јунака, а Пигмеји су, упркос свом малом расту, необично одважни.

— Једне вечери, — прича Ен Патнем, жена једног америчког антрополога и лекара, која је међу Пигмејима живела неколико година, — изненадна лупа добоша, јака и потмула као далека грмљавина, разби тишину шуме. Два Пигмеја, који су били дошли да за нашу болницу донесу месо, пажљиво су слушали поруку коју им је доносио овај афрички телефон. Наједном, стадоше да се грле, скачу и узбуђено да вичу.

— Фаизи је убио слона, — објасни ми најзад један од њих.

— Али, како га је могао убити кад нема пушку? — запитах зачуђено.

— Храброшћу. Фаизију није потребна пушка.

После неколико часова зачуше се пред нашим вратима кораци и гласови читаве гомиле људи. Фаизи, кога је узбуђена гомила просто гушила, сручи се на једну столицу. Изгледао је као уморан дечак с лицем набораног старца. Грчевито, као маршалску палицу, стезао је у руци крвљу умрљано копље.

Сал, Пигмеј који ми је те вечери протумачио победоносну лупу добоша-телеграфа, иступи испред осталих и рече:

— Ово је велики тренутак у нашим животима. Још од времена наших прадедова нико из нашег села није убио слона. Испричај нам о томе, Фаизи, да наши синови не би живели у незнању.

Фаизи устаде. Његове очи сјале су као црни дијаманти.

— Нико у нашем селу није био гладан, — поче он. — Желео сам само да убијем једну од тих великих, зубатих животиња; то је све. Намера ми је била да учиним нешто због чега би се моја три сина и мој унук поносили мном, а кад умрем да би се бринули о мојој удовици.

Наоружан луком, стрелом и копљем, Фаизи је у саму зору пошао из села, не рекавши никоме за своју намеру. Трећег дана увече стигао је до једне чистине у шуми, где је нашао на слоновске трагове.

Да се одмори од тродневног пешачења, попео се на једно дрво и ту преспавао ноћ.

— Сутрадан, рано ујутру, угледах слонове, — причао је даље Фаизи. — Два млада мужјака, четири слонице и петоро младих. Сиђох с дрвета и стадох да им се приближавам, пазећи да стално идем уз ветар

После једног часа Фаизи се био толико приближио слоновима да их је могао чути како кидају лишће и младе гранчице дрвећа.

— Било би много лакше приближити се једној од слоница, — настави Фаизи своју причу — јер су оне биле заузете око младих. Али, рекао сам себи, ако треба да будем убијен, онда боље да настрадам у борби с мужјаком. Слон који ми је био најближи имао је велике, лепе кљове. Крећући се обазриво, пришао сам му на десет метара.

Као један човек, сви присутни готово престадоше да дишу.

— У то онај други слон стаде да се приближава једној слоници. Мој, љубоморан, престаде да једе. Уши је био наћулио, тако да су му стајале као два крила, а сурлом је махао лево и десно. Била је то срећа: он сад није обраћао толико пажње на остале ствари око себе. Прикучих му се још више, тако да нас је раздвајало свега десетак корака. И сви остали слонови беху престали да једу да би посматрали љубавну игру. Био сам тако близу да сам чуо како им крче црева. Држећи у приправности копље, пузио сам даље, све док се нисам нашао испод љубоморног слона. Исправих се нагло и у истом тренутку зарих му копље у стомак. Слон затруби од бола и, не осврћући се, појури према крду. Слонови могу да трче веома брзо. Ускоро се цело крдо изгуби, оставивши за собом само облак прашине.

Фаизи, исцрпљен од узбуђења, сручи се на столицу.

— Два дана сам их пратио. По њиховом трагу видео сам да рањени слон све више малаксава. Најзад, другог дана увече, нашао сам његово мртво тело. Угинуо је од губитка крви.

Пигмејско село дочекало је Фаизија, „убицу слона", како су га прозвали, с највећим почастима. Добоши су тутњали јаче но икад. Кад су људи, помешавши пепео с водом, „украсили" своја лица и тела тако да су личили на права чудовишта, почела је „игра победе". Чак је и Фаизи, иначе увек достојанствен и повучен, играо те ноћи као да му је тек двадесет година.

БОКЕЉСКИ МОРНАРИ

Бока је од најстаријих времена имала везе с поморским бродарством, јер су још и стари Илири у Рисну имали своје поморско упориште. Али, свој највећи успон и сјај бокељско бродарство постигло је у 17 и 18 веку, кад су се Херцегнови и Рисан ослободили турског јарма. Тада је у Перасту постојала надалеко чувена поморска школа, која је дала велик број искусних и чувених поморских капетана, а и прве школоване поморце Петру Великом. И друге школе: у Котору, Херцегновом, Доброти и Прчњу такође су знатно допринеле образовању помораца.

Бокељи су се нарочито истакли у поморским ратовима против Турака и турских гусара. Било је доста Бокеља који су пружили сјајан пример јунаштва, али се нарочито истиче подвиг капетана Петра Желалића, родом из Бијеле. То се десило 1760 године. Желалића су заробили Турци и он је био роб на лађи „Велика султанија". Међутим, Желалић није био од оних људи који се лако препуштају судбини, па је покушао да организује остале заробљенике, како би у повољном тренутку сви заједнички навалили на Турке и ослободили се ропства. Једнога дана пружила им се прилика за то кад је већина турске посаде изишла на копно. Желалић је са 83 друга успео да савлада преостале Турке, да им отме брод, па да побегне. Са својим друговима стигао је на острво Малту и освојени брод предао тамошњим властима.

Али, Желалић није био сам. У рату против Турака истакао се и капетан Андрија Берберовић, из Мориња, који је 1828 године у грчком архипелагу успео да савлада три турске гусарске лађе које су напале његов једрењак.

Бока Которска, захваљујући свом поморству постала је врло културна и богата средина. Њени поморци доносили су у свој крај нова искуства, непознате стране сировине и производе, и корисне биљке, као кромпир, дуван, наранџу и лимун. Поморци которског базена били су чланови „Которске морнарице". Циљ ове организације био је да поморском трговином помаже привредни развитак Боке, а да у рату брани Боку од страних напада. Борећи се под разним заставама, како је у оно време био обичај, бокељски поморци истакли су се својом храброшћу и поморском вештином. Пераштанин Матија Змајевић био је адмирал руске балтичке флоте и истакао се у четири поморске битке против Швеђана. Једном је и спасао живот руском цару Петру Великом.

Али, Бокељи се нису истакли само у рату, него су постигли велик успех и на својим трговачким бродовима. Такав један подвиг у историји бокељског поморства извршен је 1852—1859 године. У то доба капетан Иво Висин из Прчња кренуо је на свом брику „Сплендидо", који је имао 300 тона, из луке Антверпен и за осам година путовања, обављајући трговачке послове, опловио око света. То је био први наш брод који је то постигао. Због тога је Висин проглашен за почасног грађанина Трста и стекао право да развија нарочиту белу заставу на којој је био натпис: „За поморске заслуге". У то време то је било једно од највећих поморских одликовања.

У току столећа бокељска морнарица се снажно развијала и око 1800 године достигла је свој врхунац. Тада је имала преко 600 бродова на једра, од чега око 300 бродова дуге пловидбе. У Боки је било 300 поморских капетана и око 3.000 морнара.

ГАЈГЕРОВ БРОЈАЧ

Једна од најтраженијих сировина данас је несумњиво уран, једини елеменат који практично долази у обзир за добијање атомске енергије. Као што су некад људи јурили за налазиштима злата, испирајући речни песак и ломећи стене, тако се сад — само с много више система — тражи уран, од поларних предела до ужареног екватора.

Иако нема особину да се нагомилава на једном месту, као, например, руде бакра или гвожђа, уран има нешто што немају остали: он је радиоактиван. Атоми урана шаљу из себе у околину радиоактивне зраке без обзира на стање у коме се налазе; макар их загрејали на највишу, или их охладили на најнижу температуру. Та њихова особина олакшава проналажење уранових руда благодарећи направи коју је конструисао физичар Гајгер и која се по њему зове — Гајгеров бројач.

Радиоактивни зраци, пролазећи кроз ваздух, остављају за собом дугачак невидљив реп наелектрисаних ваздушних честица, као што метеор вуче траг усијаних гасова. Гајгер је за свој изум искористио баш те минималне количине електрицитета које зраци производе. Он је успео да ухвати тај електрицитет у једну стаклену цев, која се назива бројачком цеви, и да га многоструко појача нарочитим апаратом. Те појачане ударе струје, од којих сваки одговара једном проласку радиоактивног зрака кроз бројачку цев, можемо видети било као светлуцање сијалице, као пуцкетање у слушалицама или у звучнику, или их броји аутомат сличан бројилу код такси-аутомобила.

Кад се бројач нађе у близини каквог извора радиоактивних зракова, одмах се чује ређе или чешће пуцкетање. Ако се, например, један грам радијума налази сакривен на даљини од двадесет метара, у слушалицама се чује око 60 откуцаја у минуту; на десет метара чује се већ 300, док би се на растојању од једног метра бројач просто „загушио", јер би бројао милионе откуцаја. На сличан начин проналазе се и руде урана, само што се ту не ради о тако јаким зрачењима као код радијума. Истраживачи носе са собом Гајгерове бројаче, или се они налазе на авионима и хеликоптерима који лете ниско над неприступачним земљиштем.

Али, Гајгеров бројач не служи само за проналажење уранове руде. Њиме се може, с приличном сигурношћу, утврдити старост неке археолошке ископине, бројећи зраке које испушта један радиоактивни изотоп угљеника. Њиме се тачно може пратити кретање радиоактивних једињења у човечјем организму, који су убризгани ради постављања дијагнозе или у циљу лечења. Бројачи се употребљавају и за испитивање тајанственог зрачења које долази из свемира, космичког зрачења. Помоћу њих се утврђује и да ли дебели блокови метала немају можда унутрашње пукотине.

Гајгеров бројач је наједном постао веома тражен артикал у Јапану кад су недавно, после америчких експеримената с водоничном бомбом, многе рибе у Тихом Океану постале радиоактивне и, према томе, веома шкодљиве. Задуго ниједна риба није смела бити изнета на тржиште пре но што прође испод Гајгеровог бројача.

У евентуалном будућем ратовању атомским оружјем, Гајгеров бројач би несумњиво био једно од најефикаснијих средстава за сигнализацију опасности. Он би опоменуо на присуство радиоактивних гасова и прашине далеко пре но што би они постали опасни за људе. Без њега се не би смело прићи области у којој је експлодирала атомска бомба, па

чак ни кад је прошло више дана од експлозије. Гајгеров бројач је најмоћније оружје против атомских подморница, тенкова и другог атомског оружја, јер он већ из даљине открива оно што се оком не може видети.

ИЗ РИЗНИЦЕ ПРИРОДЕ

У дворишту је пас глодао коску. Један гавран је дуго облетао око њега и покушавао на све могућне начине да привуче његову пажњу и да му отме коску. То му није успело и он је најзад одлетео, али се после извесног времена вратио с још једним гавраном. Почела је стара игра, али и овога пута без успеха. Тада се догоди ово: други гаврач нагло слете на пса и снажно га удари кљуном. Пас, изненађен и бесан, окрете се и јурну на нападача, који одмах узлете. За то време први гавран већ је зграбио кост и побегао.

★

Један коњ провео је десет година у руднику вукући колица. Кад је постао неспособан за рад, извели су га напоље. Чим је угледао сунце, коњ је радосно зањиштао, а онда је, без оклевања, кренуо сам у шталу из које је изишао пре десет година.

★

Човек је седео у хладној соби и нешто читао, док му је мачак био на коленима. Наједном, мачак отрча до врата и поче да мауче. Човек му отвори, а тада мачак пође у кухињу, осврћући се да види иде ли његов господар за њим. Кад су дошли у кухињу, мачак се попе на сандук са угљем и опет поче да мауче. Кад је човек узео канту и напунио је дрвима и угљем, мачак је почео радосно да се умиљава и одмах пошао натраг. Чим је ушао у собу, упутио се право према камину. Кад је домаћин заложио ватру, он му више није хтео седети у крилу, већ се извалио крај ватре.

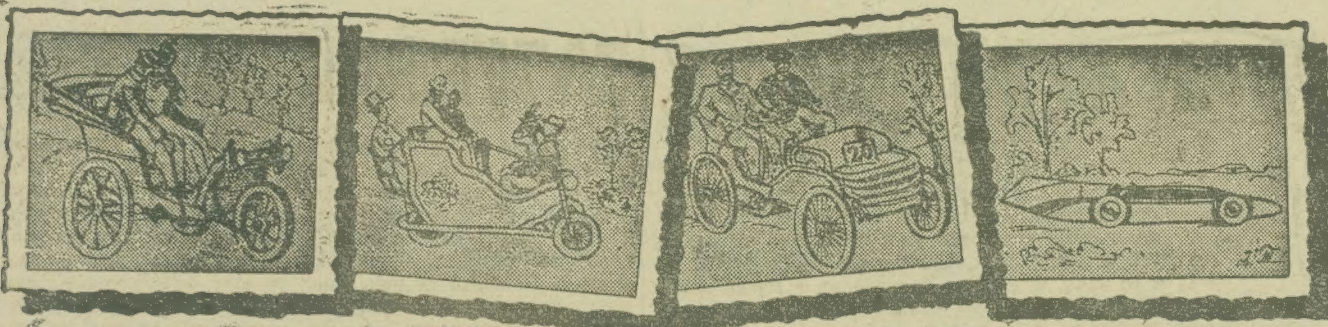
★

Неки сељак имао је припитомљеног гаврана који је волео да буде стално у друштву људи. Једног дана домаћица потеже на њега метлом што је украо нешто из кухиње. Гавран, да јој се освети, оде у башту и почупа сав расад што је жена тог јутра расадила.

ОД ФИЈАКЕРА без коња ДО АУТОМОБИЛА

Развој је почео пре готово једног века. Пошло се од фијакера без коња, а сад се стигло до облика који је сличан риби на точковима.

Тај фијакер, којим је 1863 године Француз Леноар направио незаборавни излет од Париза до Жоенвила, није био нимало удобан. То су била обична кола с дрвеним точковима опасаним гвозденим обручима. На њима је било само једно седиште с наслоном. Данас нам не би сигурно претстављало никакво задовољство да се труцкамо на оваквим таљигама, уз лупу мотора који је покретао ацетиленски гас.

Одатле је био само један корак до кола Аустријанца Маркуса, која је, уместо ацетиленског гаса, терала експлозивна смеса бензина и ваздуха, баш као и данас. Употреба бензина била је генијална замисао, али у оно време прилично скупа, јер се бензин могао купити само у апотеци. Но, то Маркусу није причињавало највећу тешкоћу. Пошто дању, због радозналог света, није смео да се појави на улици са својим колима, он је опите вршио ноћу, у забаченим деловима бечког Пратера. А тада је дошао у сукоб с полицијом, која није хтела да допусти да у овом пределу пуном тишине диже ларму некакав проналазач са својим „лудачким фијакером“, који је поред тога смрдео и из кога су врцале искре. Озлојеђен полицијском забраном, Маркус је напустио свако даље експериментисање, и не слутећи да је са својим проналаском ушао у историју.

Година 1877 претставља следећи значајан датум на путу од фијакера без коња до модерног аутомобила. Те године је Немац Готлиб Дајмлер, у сарадњи с конструктором Мојбахом, завршио први четворотактни бензински мотор. Али, прошло је пуних девет година док тај мотор није постављен под задње седиште високог, луксузног фијакера. Полиција, која се и овог пута умешала у историју аутомобила, сумњичила је обојицу проналазача да су фалсификатори новца и често их је узнемиравала изненадним претресима при њиховом ноћном раду. На Париској изложби, која је приређена пре седамдесет година, тај фијакер на обичним дрвеним точковима и с рекордном брзином од осамнаест километара на час претстављао је праву сензацију. Путницима није ни најмање сметало што су седели готово два метра изнад земље и што су се на тадашњим неравним путевима понекад несигурно осећали.

Прешавши у Француску, 1895 године, Дајмлер је право на искоришћавање свога изума уступио Левасору. Тако је овај са својим моторним фијакером могао да учествује у трци Париз—Бордо. Кола су имала два задња мека седишта, која су се могла заштитити од кише покретним кровом, а место садашњег волана имала су дугачку полугу спојену с предњим точковима.

Истовремено с Дајмлером, па и пре њега, радио је на истом послу и Немац Карл Бенц, који се још 1885 године возио улицама Манхајма на својој моторној триколици с бензинским погоном и са електричним паљењем. Кола су имала само једно седиште, на коме је путник седео високо у ваздуху, држећи у левој руци полугу од мотора, а у десној полугу за управљање предњим точковима. И Бенц се борио с финансиским тешкоћама, доживљавао неуспехе и разочарања, па кад је видео да у Немачкој не наилази на разумевање, прешао је, као и Дајмлер, у Француску.

У то време је Енглез Батлер израђивао своје „петролцикле“ на три точка. Тешко да је ико тада могао да наслути да ће та кола, која су личила на колица за паралитичаре, постати после извесних измена најважније саобраћајно средство. Ни у Француској то нико није слутио, мада се већ тада Пежо, заједно са својим пријатељем Леметром, возио по Ници на свом „квадрициклу“. На њему је он, 1891 године, прешао пут од Париза до Бреста и натраг, дакле укупно 1.200 километара, с просечном брзином од 15 километара на час. Пежо је морао претходно да размести на сваких сто километара дуж пута људе с кантама бензина, како би могао да снабдева мотор том драгоценом и ретком течношћу.

Американци, као што се види, нису пронашли аутомобил, али су ипак за овај проналазак учинили нешто од неоцењиве вредности. У Европи је аутомобил стално сматран неким чудом, на чији су се рачун правиле досетке. Међутим, амерички конструктори ишли су за тим да нови проналазак популаришу међу најширим слојевима. У том циљу Дури је приказивао свој аутомобил на три точка у чувеном Барнумовом циркусу, а годину дана доцније, у Детроиту, Хенри Форд конструисао је аутомобил на четири точка.

Но, и у Европи се нашао предузимљив човек који је схватио значај аутомобила. То је био неки Е. Јелинек, који је као аустроугарски генерални конзул у Ници видео прве аутомобилске трке и није се дуго предомишљао да своју неуспешну дипломатску каријеру замени успешним трговачким послом. Он није био техничар, али је баш зато умео да техници свог времена поставља задатке за које су стручњаци мислили да су немогућни. Таква су била и кола која су, по Јелинековој кћери, добила име „Мерцедес“. Она су имала кров, блатобране, папучу и врата, као и два седишта, једно прекопута другог. Мотор тих кола имао је само шест коњских снага.

Сва ова кола, од Дајмлеровог фијакера до Јелинековог „Мерцедеса“, имала су дрвене точкове с челичним обручима. Тек почетком овог века сетили су се конструктори већ заборављеног Енглеза Томсона, који је, педесет година раније, обруче на точковима омотавао гуменим цевима напуњеним ваздухом. Сетили су се и ветеринара Динлоа, који је за бицикл свога сина начинио праву гумену пнеуматику. Французи браћа Мишлен искористили су замисао својих претходника и почели да производе пнеуматичне точкове. Наравно, ти гумени обручи, који су се гломазно причвршћивали са двадесет шрафова, нису били дуготрајни и пуцали су већ после неколико километара.

У то доба наступа у конструкцији аутомобила права револуција. Дотле су конструктори ишли за тим да начине што лакши мотор, који би се могао поставити на сваки фијакер. Јер, много је лакше било приволети човека који је већ имао фијакер да своје коње замени малим мотором, него да купи нова кола са уграђеним мотором. Тек је Мајбах увидео да се за аутомобилски мотор морају градити нарочита кола, потпуно новог облика. Он је пронашао и карбуратор, пребацивач брзина и хладњак, а израђивао је аутомобиле који су по облику били доста слични аутомобилима какви су грађени све доскора.

Упоредо са све широм употребом, аутомобил почиње да добија облик затворене кабине, са четири или шест седишта, с водоравним воланом и поклопцем изнад предњих точкова. Аутомобил више не личи на фијакер; он већ има свој сопствени облик.

У наше време тај облик опет почиње да се мења. Модерни аутомобили све више личе на вретено, торпедо или рибу на точковима. Док унутрашњи механизам постаје све сложенији, спољашњи изглед се упрошћава. Али, још се не може рећи да је он добио свој стандардни, најцелисходнији и дефинитивни облик.

ДАНАС КАО И ПРЕ 150.000 ГОДИНА

Једна америчка археолошка експедиција наишла је у једној пећини у Ираку на занимљиво откриће: кости једног детета старог девет месеци. Детаљним прегледом утврђено је да је дете живело и умрло пре 70.000 година. Његов костур нађен је у дубини од десет метара. Занимљиво је да у истој тој пећини и данас живе људи, исто онако као што су живели можда и пре 150.000 година. Пећина је на веома лепом месту, окренута југу и заклоњена од хладних северних ветрова.

ВЕРОВАЛИ или не...

СИН ТОПА

Хусеин Ружди-паша, који је у два маха био претседник египатске владе, носио је почасну титулу „топузаде“, што значи „син топа“.

ЗБОГ ЈЕДНЕ РЕЧИ

Француз Агнус Санреј написао је књигу од преко стотину страница да би објаснио порекло речи „paracletus“.

ПЛАНИНА — ОРАО

Изнад села Манхарт, у Италији, уздиже се једна гола, каменита планина чији један врх потсећа на главу џиновског орла. Сељаци из Манхарта називају због тога целу планину „Орловом Планином“.

РАЊЕН ДАВНО ИСПАЉЕНИМ МЕТКОМ

У септембру 1905 године Х. В. Лајн из Фледбуша, на Лонг Ајленду, тестерисао је машином дрва у свом дворишту, кад је из цепанице изненада излетео метак и ранио га у груди. Рана је била прилично тешка и оставила је трајан ожиљак. Кад је пројектил био извађен из ране, утврђено је да је то куршум за пушку каквом су се служили војници у 18 веку, за време америчког рата за ослобођење. Према мишљењу стручњака, овај куршум је још тада био испаљен и неким случајем забио се у дрво. Кад је после више од сто година Лајн узео да тестерише дрво, зупчасти точак на машини, својим брзим окретањем, избацио је куршум из дрвета и овај је ранио Лајна.

КУЋА ОД ПЛУТЕ

Већина кућа у шпанском селу Бадахос саграђена је од комада плуте. Како је плута добар изолатор, у унутрашњости тих кућа влада лети пријатна свежина, док је зими увек топло.

ЈАЈЕ СА ШЕСТ ЖУМАНАЦА

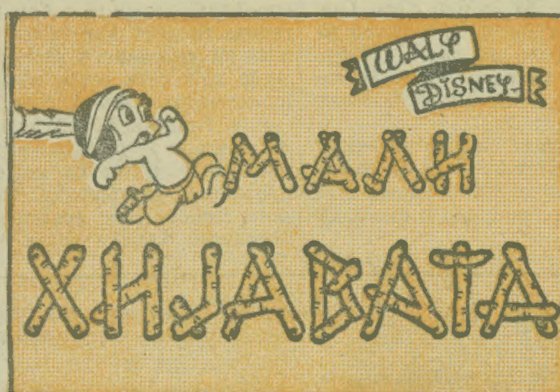
Јаје с два жуманцета није нарочита реткост, а понекад се чак може наћи и такво које их има три. Међутим, јаје које је, спремајући торту за рођендан своје ћерчице, разбила Дорит Бери из Сиднеја, у Аустралији, претстављало је право чудо: оно је имало шест, додуше ситнијих но обично, жуманаца.

ДРВО — ЛЕПЕЗА

У близини Гхатвара, у Индији, расте једно велико дрво чије се гране наизменично спуштају према земљи, да би се одмах затим нагло дигле навише, хладећи тиме, као каквом

лепезом, људе и стоку који се одмарају у његовом хладу.

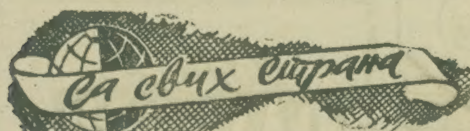

ЏИНОВСКИ ИНСЕКТИ

Недавно је једна група америчких ентомолога провела три и по месеца на досад неиспитаном острву Кусај, које се налази јужно од острва Бикинија и Ениветока, у Микронезији. Научници су открили око 800 досад непознатих врста инсеката и у Америку донели збирку од 60.000 ретких инсеката. Међу инсектима је најнеобичнији један огромни паук, дуг 14 сантиметара, који гази по води. Он има на ногама неку врсту природних „гумених патика", тако да се никад не овлажи, мада је стално на води. Он живи на рекама у џунгли, чије су обале ноћу обележене чудном бледоплавом светлошћу коју производе нарочите алге. Ова светлост служи као оријентација животињама у току ноћи. Велику пажњу ентомолога привукао је и црни цврчак, дуг један сантиметар. Бежећи од опасности, он се загњури у воду и тако спасава од непријатеља. Већина инсеката који су пронађени на Кусају нису опасни за човека и живе углавном хранећи се разним отпацима и трулежи.

* * *

ЧЕТВОРОПРЕГ

Четворопрег су била кола у која су упрезана четири коња напоредо један до другог. Стари Римљани примили су четворопрег од Грка и почели да га употребљавају у тријумфима и другим свечаностима. Кола су имала два ниска точка. Четворопрег је често приказиван на новцу, а због свог лепог изгледа и сликовитости вајари су га често обрађивали. Из времена Неронова познати су коњи од бронзе с једног четворопрега, који се и данас налазе над главним порталом цркве светог Марка у Венецији, а донесени су на почетку 13 века из Цариграда. И у доцнија времена вајари су правили четворопреге. Данас се под четворопрегом подразумевају коњи који су упрегнути по пар један за другим, а не напоредо као раније.

* * *

ИГРЕ ШКОТСКИХ БРЂАНА

Сви народи на свету имају своје националне игре, које су задржале добар део особина из давних времена. Неки народи придају тим играма више пажње, а неки мање. Тако се по целој Шкотској одржавају сваке године у одређено време традиционалне спортске игре брђана. Од средине маја до краја септембра обично се одржи око 120 таквих спортских састанака. У ранија времена то су били састанци појединих племена. Они су имали свечан карактер, који се до данас задржао у такмичењима између гајдаша и играча народних игара. У току столећа, овим такмичењима придодата су и атлетска, од којих многе дисциплине воде порекло из давно прохујалих времена, кад су чобани, сељаци и шумари кушали своју снагу и вештину на свечаним састанцима. Данас су најзанимљивија она такмичења која се одржавају у мањим селима. Она имају у себи више народних особина него она у већим местима.

* * *

ДАМОКЛОВ МАЧ

Дамокло је био љубимац Дионизија Старијег (405—368 пре наше ере), тиранина Сиракузе. Он је завидео своме господару на краљевском положају и животу и тврдио да је најлепше у животу бити краљ. Да би му доказао да то није тачно, Дионизије га је једнога дана изјутра именовао краљем. Увече, за време гозбе, Дамокло је опазио да му изнад главе виси мач, и то везан коњском длаком. Кад је то видео, Дамокло се обратио Дионизију речима: „Пусти ме да будем оно што сам и пре био". Израз Дамоклов мач употребљава се кад се жели означити нека стална опасност која прети некоме и о којој он и не сања.

* * *

ШТА СУ БАРКАЧЕ?

Баркаче су велики, тешки чамци који висе на узвишенијим деловима ограде на палуби ратних бродова. Ова врста чамаца прави се на весла, једра и на моторни погон. Обично су грађени од тврдог дрвета, али баркаче које имају мотор направљене су од челика. Употребљавају се за саобраћај с копном, за преношење тешких терета (конопа, сидра), затим за притицање у помоћ приликом бродолома итд. У ратно доба баркаче су наоружане малим топовима или митраљезима и служе за превоз војника од брода до пристаништа, кад ратни бродови пристану подаље од обале.

* * *

ВОЋЕ БЕЗ СЕМЕНА

У последње време биолози су успели да произведу грожђе, крушке, јабуке, па чак и парадајз, без семена. Њихов плод је потпуно уједначен, а по укусу је исти као и плод са семеном. Ово је постигнуто на тај начин што се неоплођена женска ћелија у цвету воћке премаже нафтоксиацетичном киселином, која у потпуности одговара једном хормону који је неопходан за рашћење плода, а који луче семенке. Неки научници сматрају да ће на исти начин од неких дивљих семенки које немају плодова моћи да произведу воћне врсте које досад нису постојале.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ВИТАМИНИ ЛЕЧЕ ЗАБОРАВНОСТ, НЕСАНИЦУ...

„Часопис за клиничку исхрану", који излази у Њујорку, донео је у једном од последњих бројева веома занимљив чланак лекара Питермана и Гудхарта о могућности употребе витамина у лечењу неких душевних поремећаја и обољења. Дозе које се употребљавају за лечење знатно су веће — понекад чак и десет пута — од количина витамина које човек нормално уноси с храном у организам.

У своме извештају ова два америчка лекара нарочито подвлаче утицај витамина Б и набрајају до каквих душевних поремећаја може да дође ако се не узима у довољној количини.

Недостатак тиамина (витамина $Б_1$) изазива: заборавност, тешкоће у логичном мишљењу, манију гоњења и несаницу; рибофлавина ($Б_2$): душевну депресију, поремећаје вида, неспособност концентрације и извршавања чак и лакших умних задатака, лаку психичку поремећеност; ниацина: депресију, страх, разне маније, губитак памћења, па чак и халуцинације и делиријум; пиридоксина ($Б_6$): грчеве који потсећају на епилепсију, несаницу, претерану раздражљивост.

Давањем повећаних доза одговарајућег витамина лекари су успели да отклоне многе од ових душевних поремећаја.

МАЊИ ТЕЛЕСКОПИ СУ БОЉИ

Изгледа да ће се астрономи вратити мањим телескопима и да ће тако престати утакмица у грађењу џиновских телескопа. Једна опсерваторија у Висконсину начинила је план за изградњу једног новог телескопа, који је минијатуран према досад постојећим, али ће се њиме добијати много јасније и боље слике неба. Конструктор уверава да данашња техника то потпуно омогућава. Новост је и у томе што се телескопу додаје огледало које омогућава узимање снимака.

НОВ ПАРАЗИТ

На плантажама памука у Тексасу појавио се ове године један нов паразит, који је нанео знатне штете. Опасност је утолико већа што је примећен и у другим покрајинама и што су се уобичајена средства за тамањење инсеката показала без дејства код овог паразита. Стручњаци сматрају да је то неки инсект који је и раније ту живео, али није нападао памук. Но, како је ове године лето било суво и он није имао довољно хране, почео је да једе памук.

РАД НЕ ШКОДИ СРЦУ

Један лекар из Чикага, на састанку индустриских лекара, изнео је занимљива запажања из своје праксе. Он тврди да рад не утиче неповољно на срце. По њему, сваки срчани болесник који се жали да му је срце ослабило услед рада исти је као онај који је добио срчани напад у сну, окривљујући после сан за своју болест.

РЂАВА ИСХРАНА УТИЧЕ НА МОЗАК

Један амерички лекар, после једанаест година проучавања у једној болници, изнео је занимљиве податке о утицају недовољне исхране на душевно стање. Он је имао пацијената којима се привиђало да се ствари мичу и да по одаји гмижу разноразни инсекти.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ГУТАО ИГЛЕ

У једној болници у САД умро је неки старац. Кад је извршена обдукција, у његовом телу нађено је двадесет игала, које су биле већином зарђале. Он их је сигурно прогутао током свог рада — био је тапетар — али оне нису имале никакав штетан утицај на његово здравље.

„ЛЕТЕЋИ ТАЊИРИ" ИЗНАД АТЛАНТИКА

Америчко ваздухопловство пустило је прошлог лета пробне балоне за испитивање ваздушних струјања. Међутим, они су прелетели од Калифорније преко целог континента, па су прелетели чак и океан и спустили се у Шпанију. Над Атлантиком су изгледали округлог облика и беле боје, док су према сунцу били сребрнасти. Висина лета им је била до 30.000 метара. Идуће године, у мају, пустиће се овакви балони из Манчестра.

ДУВАНСКИ ДИМ ЈЕ РАДИОАКТИВАН

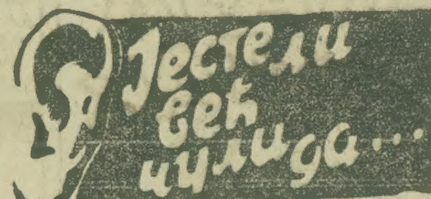
Покушава се на све могућне начине да се пронађе узрок обољењу од рака, па се у последње време проучава и дејство пушења на људски организам. Нарочито се испитује да ли слаба радиоактивност дима из запаљене цигарете није, макар и делимично, узрок канцерозном обољењу плућа. Јер, иако овај дим садржи сасвим малу количину калијума, он би ипак могао да има известан удео при стварању рака. Калијум је важан елеменат биљака, а извесне биљне врсте, као дуван, имају га у приличној мери. Установљено је да у диму од двадесет цигарета има један тристахиљадити део милиграма калијума. Претпоставља се да рак на плућима може да се изазове калијумовим зрачењем ако се у току двадесет година сваког дана попуши двадесет цигарета, удишући њихов дим.

И ПАЦОВИ ИСПУШТАЈУ УЛТРА-ЗВУКЕ

Познато је да слепи мишеви испуштају ултра-звуке и да помоћу њих откривају препреке на свом путу. То су 1938 године открили Пиес и Грифин. После тога установљено је да ултра-звуке емитују и неки инсекти, као и друге животиње, а нарочито пацови. Животиње испуштају ултра-звуке и кад се одмарају. Пацови ће их емитовати сваки пут кад се уштину за реп. Зашто животиње производе ултра-звуке? — питају се природњаци. Да ли им је то средство за споразумевање, или им служи само за оријентацију у простору, као слепим мишевима? На ова питања наука још није одговорила. Но, сама чињеница да су овакви звуци откривени, за науку претставља корак напред. Способност емитовања ултразвукова имају још и веверице, једна врста мајмуна и неке друге животиње.

РИБА ОПАСНИЈА ОД АЈКУЛЕ

У Тихом Океану, у водама око Каролинских Острва, живи једна риба која је много опаснија од ајкуле. Она има на леђима оштре бодље, чији убод изазива јаке болове. Урођеници мисле да те бодље садрже неки отров, што је, по мишљењу стручњака, сасвим могућно.

... у нашим крајевима има преко десет врста хризантема. Иначе, у свету има око 140 врста овог цвећа. Бухач, биљка од које се справља прашак против инсеката, такође спада у хризантеме.

...Американци имају 72 израза за јагње

и овцу до две године.

...у 18 веку немачки лекари приписивали су колоњској води велико лековито дејство. Године 1727 медицински факултет у Келну објавио је о колоњској води ово: „Она може да служи и за спољашњу и за унутрашњу употребу. Ради унутрашње употребе узима се једном или више пута дневно по 50 до 69 капи у вину, води, топлој супи и осталим течностима. Она је лек против тровања, рђавог задаха, лупања срца, главобоље, болова у трбуху, зубобоље, опекотина, камена у жучи и подагре, а помаже и животињама".

... данашња Ћуприја звала се за време Римљана Хореа—Марги.

... прва међународна утакмица у фудбалу одиграна је 1872 године између Енглеске и Шкотске, а прва таква утакмица на европском континенту одиграна је 12 октобра 1902 године у Бечу између Аустрије и Мађарске.

...гајде су биле познате и народима Старог века. Грци су их називали симфонија, а Римљани утрикуларис.

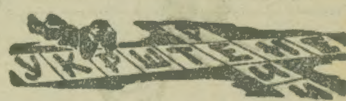
... прву класификацију облака извршио је енглески метеоролог Хауард Љук (1772—1864).

...кад би се из мора и океана издвојио сав магнезијум, било би га толико да би се њиме цела земљина кугла могла покрити слојем дебелим око три метра.

... винова лоза у околини Токаја, града у Мађарској познатог по чувеном вину, пренесена је из

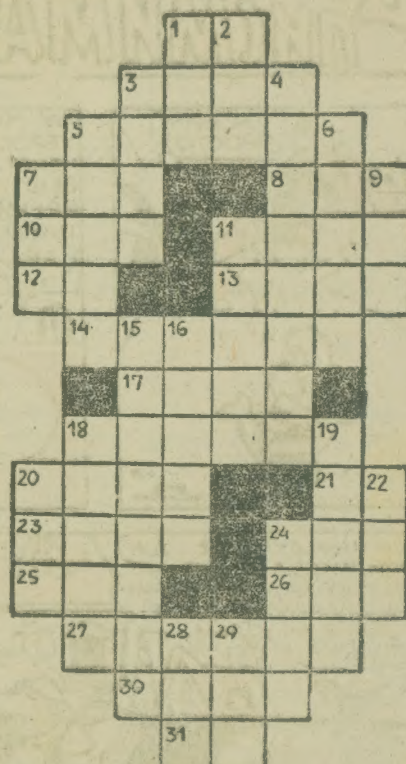

Смедерева, и то у 15 веку, кад је деспот Ђурађ Бранковић постао господар Токаја.

Водоравно: 1) јединица за мерење отпора електричне струје; 3) количина робе на стоваришту; 5) бог сунца у грчкој митологији; 7) Ужичанин; 8) индустриска биљка; 10) острвце југозападно од Пага; 11) врста аскета у Индији; 12) врста першуна; 13) страно мушко име; 14) персиска лука на ушћу Шат-ел Араба; 17) град у Румунији; 18) француски писац из 17 века; 20) лако испарљива течност; 21) мера за површину; 23) велика фабричка дворана; 24 предлог; 25) врста песме; 26) основна боја неке слике; 27) једна од САД; 30) мушко име; 31) хемиски знак за ербијум.

Усправно: 1) страно мушко име; 2) место у Бачкој; 3) несугласица; 4) река у Америци, утока Калифорниског Залива; 5) врста палме; 6) инстинкт; 7) женско име; 9) место на Јадрану; 11) десна притока Дрине; 15) морска риба (множ.); 16) врста папагаја; 18) крдо; 19) презиме римског песника Овидија; 20) одјек; 22) превремен; 24) град у Енглеској; 28) бивши првак света у шаху; 29) болест разних жита.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) М(ихаило) Х(амчић); 3) паук; 5) Ворнео; 7) Хелсинки; 9) ока; 10) туњ; 11) ро; 12) Ж(арко) Ц(вејић); 14) ке; 15) Нубија; 18) Мура; 19) Рањина; 21) ла; 22) ех; 23) но; 25) око; 27) Хеб; 28) Ђулијета; 31) Никола; 32) бард; 33) Р(оберт) К(ох).

Усправно: 1) Марс; 2) Хуни; 3) пола; 4) Кент; 5) Векон; 6) окука; 7) хор; 8) иње; 12) жбуње; 13) Цирих; 16) ума; 17) Јан (Жишка); 19) ракун; 20) Анета; 21) Лођ; 24) оба; 26) Олиб; 27) Хелд; 29) Ижар; 30) 'орх.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ИЗГУБЉЕНИ ПРАСИЋИ

Ова два прасета која видите на горњем делу слике изгубила су мајку. Пронађите им је, повлачећи непрекидну линију која почиње с бројем 1, а завршава се са 34.

Пронађена мајка требало би да се састане са својом децом. Али, како да нађе прави пут код оволиких замки? На вама је да га покажете, али да се не враћате и не прелазите два пута истим путем.

Десет речи у једној

Дајемо вам реч х у м а н о с т. Колико још речи, које нешто значе, можете да прочитате у тој једној речи? Ми тврдимо да у њој има десет разних речи. Покушајте да их нађете.

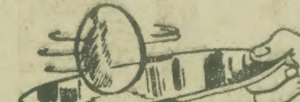
Ако не знате, ево их: 1) хум, 2) у, 3) ум, 4) ума; 5) уман, 6) хуман, 7) хумано, 8) но, 9) нос, 10) ос.

Јаје-чигра

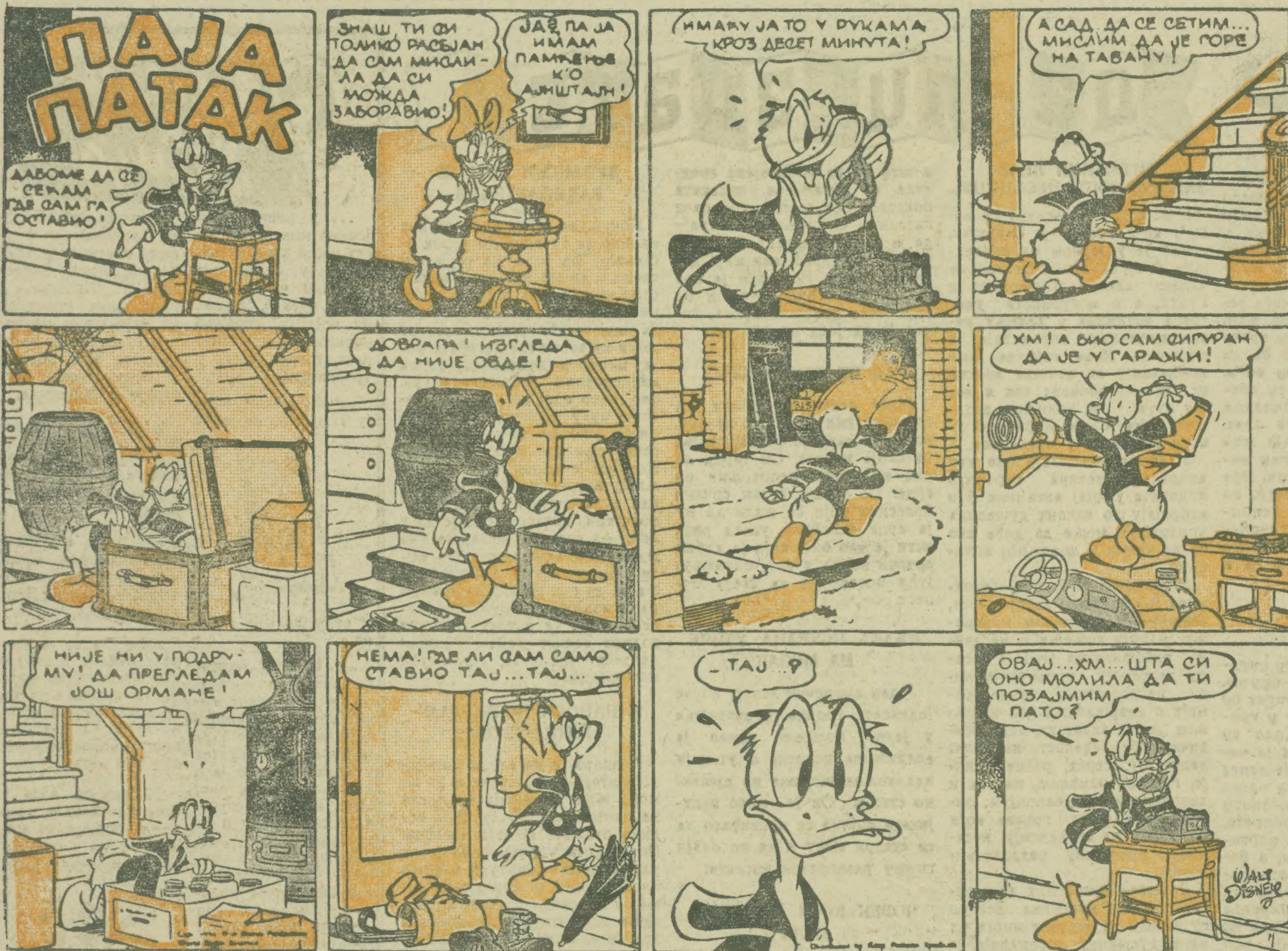
За овај експерименат потребно је тврдо скувано јаје и једна метална плоча (може и дрвена, само добро углачана).

Ставите плочу на сто, али тако да прелази прилично са стране, како би се могла брзо ухватити руком. Ставите јаје на средину плоче. Сад метните палац леве руке на један крај јајета, а кажипрст десне на други и снажно окрените јаје. Видећете да ће се јаје окретати око себе све брже и брже. У једном тренутку оно ће се усправити и вртети на једној тачки као чигра.

Сада брзо ухватите плочу и држите је у руци. Ако она

задржи свој хоризонталан положај, јаје ће продужити да се окреће.

Који је ОДГОВОР тачан

РОБИНИЈА је:

- биљка
- име италијанске глумице
- бура на Јадрану
- део балске одеће

ТАЛИК је:

- име средњовековног алхемичара
- брег у старом Риму
- метал
- врста слова

ФИЛИТ је:

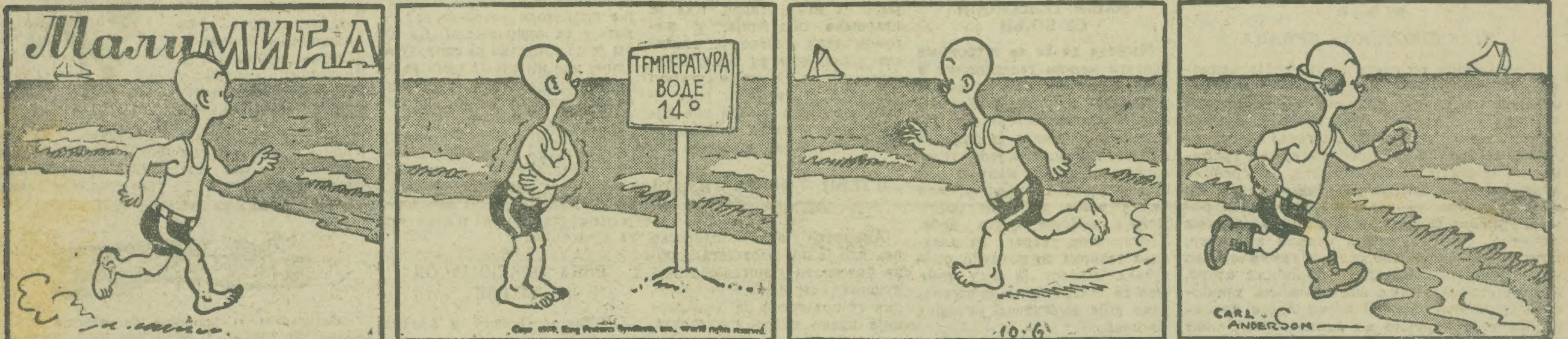
- грчки говорник
- сириски мач
- врста веза
- име вулкана

ОДГОВОР:

РОБИНИЈА је багрем. То име добио је по француском ботаничару Веспазјену Робену, који га је у 17 веку први и произвео из семена.

ТАЛИК је врста положених персиских слова, која су доцније примили и Турци.

ФИЛИТ је зеленкаста, љубичаста или црна шкриљаста стена, која се свиласто прелива.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.